

Oude geruchten

JOHANNE A. VAN ARCHEM

Oude geruchten

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Reinalda van Hoogwende, meestal Reiny genoemd, middelblond, blauwe ogen, wist al jarenlang van het bestaan van dat specifieke graf op de begraafplaats.

Het had haar belangstelling gehad vanaf dat ze een klein meisje was. Het graf lag helemaal apart van de andere graven, tegen de oude verweerde stenen muur aan de achterzijde van de begraafplaats. Een muur, destijds opgetrokken van een mindere kwaliteit zandsteen, die nu na ruim zestig jaren tekenen vertoonde van verval. Het graf lag half verscholen tussen donkere coniferen en opschietende rododendrons, die tegen de muur aan groeiden.

Reiny was kind aan huis op de begraafplaats, dat was niet vreemd, want haar vader was al jarenlang opzichter op de begraafplaats, in dienst van de gemeente.

Als kind had ze vaak haar vader vergezeld naar die oase van stilte, die een eindje van de kerk, midden in het dorp lag. Vader vond dat in eerste instantie wel grappig, zijn andere drie kinderen taalden niet naar de dodenakker.

Maar ze kon vragen stellen, die vader niet

beantwoorden kon. Hij kwam niet uit deze omgeving en hij kende de geschiedenis ervan niet. Het interesseerde hem eigenlijk ook weinig. Daarom werd hij wel eens wat nors als ze weer kwam met de zoveelste vraag, waar hij geen antwoord op wist.

Ook later, toen Reiny ouder werd, liep ze vaak langs de graven. Ze stond geregeld voor het huis als de rijen mensen met ernstige, soms droevige gezichten de bekende zwarte koets volgden, die maar net door het hoge hek van de begraafplaats kon. De rijen strak in het gelid en altijd zwijgend en somber.

Ze had zich er als kind over verbaasd dat de stoet die kwam zo heel anders was dan de stoet die ging. Als die na de korte plechtigheid op de dodenakker, waar de overledene achterbleef, huiswaarts keerde, was het een wanordelijke groep mensen geworden. Ze liepen door elkaar te praten en de meeste mannen staken een sigaret op.

Reiny van de doodgraver, zoals ze meestal werd betiteld, woonde in het huis tegenover de begraafplaats. Een keurig huis met gebroken kap, een donkergroen geverfde voordeur onder een luifel en een erker aan de voorkant. Een goed onderhouden tuin waar een voetpad

dwars doorheen liep naar de achterkant van de woning.

Reiny was er geboren, net als haar broer en haar twee zusters. Haar ouders waren er als jonggehuwden ingetrokken en hadden er al die jaren gewoond. Gedurende die lange huwelijksjaren hadden ze op een zeker moment het huis gekocht van de gemeente.

Reiny was de jongste van in totaal zes kinderen. Vier kinderen waren er nog in leven en ze was de enige, die nog thuis was. De andere drie waren getrouwd en uitgevlogen. Haar oudste broer woonde in Amsterdam, haar oudere zuster in Utrecht. Ze zag hen zelden.

Haar zuster Fenna, die net boven haar was, woonde aan de andere kant van het dorp, in een nieuwe wijk die door de fabriek was gebouwd. Haar man werkte in de textielfabriek.

Reiny werkte als typiste op het kantoor van de notaris en ze vond dat werk niet leuk. Daar maakte ze ook geen geheim van. Het werk was eentonig en saai: steeds maar weer dezelfde soort aktes typen. Testamenten, hypotheken, verkopingen, schuldbekentenissen. Het leek aardig, schoon en zittend werk, maar het verveelde snel.

‘Als ze me morgen vragen om te vertrek-

ken en ze geven me een maandloon mee, ben ik weg,' zei ze eens tegen haar ouders. Die schrokken ervan. Reiny moest dat niet hardop zeggen, vermaanden ze haar. Het kon wel eens in de verkeerde oren terechtkomen en dan was ze haar werk kwijt. Voor haar immers tien anderen.

Bovendien kon ze haar werk zittend op een stoel doen en dat was iets anders dan ploeteren in de fabriek, zoals de meeste meisjes van haar leeftijd deden voor de paar schamele centen die dat opleverde.

Reiny haalde haar schouders op over die opmerkingen. Ze had altijd een voorliefde gehad voor de verpleging. Haar ouders waren daar op tegen, vooral haar moeder. Moeder Fransien van Hoogwende was diep in haar hart wel blij dat ze nog een dochter thuis had. Het huis zou erg leeg en groot worden als Reiny ook was vertrokken, al was ze van mening dat een vrouw pas op haar plaats was als ze getrouwd was. Voor Reiny mocht dat, wat haar betrof, nog wel een aantal jaren duren en wie weet kon haar jongste dochter ooit nog eens met haar aanstaande bij de ouwelui in trouwen. Het huis was groot genoeg.

Dat zou een geruststelling zijn voor Fransien

en haar man als ze straks ouder waren en misschien hulpbehoevend werden.

Ze paste wel op om die gedachten uit te spreken. Lambert zou haar woedend aanzien, die wilde niet begrijpen dat hij geen jonge vent meer was, maar een man, die de middelbare leeftijd eigenlijk al voorbij was met zijn zestig jaar.

Toch was ze niet echt blij geweest toen Reiny enkele maanden geleden aankondigde dat ze een vriend had, Dirk Martens.

Nu, enige maanden later, wist Fransien niet goed wat ze van die verkering moest denken. Het was een losvaste relatie, zei ze soms deftig.

Haar man Lambert zag er ook niet veel heil in. 'Het zal een beste jongen zijn, maar zijn vader heeft niet voor niets de bijnaam, "de Kniepert" gekregen,' kon hij met een lichte afkeer zeggen. De jongelui zaten tot zijn verbazing altijd thuis. Ze waren toch jong en ze moesten eens uitgaan. Er was buiten de deur ook iets te beleven, vond hij.

De andere twee meisjes waren meestal op stap toen ze nog verkering hadden. Reiny ging een paar jaar geleden met haar vriendinnen vaker uit dan nu met haar vriendje.

Lambert was er niet tevreden over, net zo min als over sommige andere zaken, die zijn kinderen betroffen.

Betsy, de oudste dochter, was al een aantal jaren getrouwd met een onderwijzer en met haar man vertrokken naar Utrecht en dat had Lambert moeite gekost. Een aardige vent, vond Reiny. Haar vader vond dat ook wel, al maakte hij er geen geheim van dat hij zijn oudste dochter te jong voor zo'n stap had gevonden, nog maar net twintig was ze geweest.

Fenna was ook al in het bootje gestapt en Lambert had, eerlijk gezegd, een paar slapeloze nachten gehad over dat huwelijk. Fenna had wel iets beters kunnen vinden dan een gewone wever in de fabriek. Die kwam nooit verder dan het weefgetouw. Dat was en bleef een armzalig bestaan en van een armzalig bestaan wist Lambert alles af.

Bovendien was er meer dan eens een stevige ruzie geweest tussen de jong geliefden. Ineens was Fenna thuisgekomen met de mededeling: we gaan nu trouwen of ik maak de verkering uit. Ik ben het zat.

Ze was een maand later getrouwd. Het huwelijk marcheerde vreemd genoeg goed, dat moest zelfs Lambert toegeven.

Hij en Fransien hadden hun kleinkinderen uit Utrecht nog maar een paar keer gezien, en Fransien beklagde zich daar zeker eens per week over.

Als Reiny de korzelige opmerking maakte dat moeder dan maar eens in de trein moest stappen naar Utrecht, werd ze woedend aangekeken.

Moeder en in de trein stappen, dacht Reiny grinnikend. Dat durfde ze niet eens.

Het huwelijk van haar oudste broer was een verhaal apart, zei Reiny vaak. Met de vrouw van Theo kon ze niet overweg, geen van de familieleden kon dat. Het was volgens Reiny ook geen toeval dat Theo helemaal naar de andere kant van het land was vertrokken. Maandenlange ruzies waren daaraan voorafgegaan.

Moeder Fransien had haar enige zoon zelden teruggezien na zijn trouwdag, maar ze wist wel dat het niet boterde tussen de jonggehuwden in het verre Amsterdam.

Ze maakte zich zorgen over haar jongen. Wie weet hoorden ze nog eens rare dingen, dacht ze. Zijn vrouw was een merkwaardige vrouw, dat zei zelfs haar eigen familie.

‘Rare dingen?’ wilde Reiny meteen weten. Hoezo rare dingen? Het ergste wat gebeuren

kon was een scheiding. Nou, het was een schandaal, maar het zou ook zijn goede kanten hebben.

Herinnerde moeder zich nog hoe vaak Tonny het gewoon liet afweten als ze iets beloofd had? Je kon niet op haar aan. Negen van de tien keer verscheen ze niet of veel te laat op een afspraak en daarbij loog ze ook nog, zei Reiny woedend.

Ze hadden Theo gewaarschuwd voor haar. Luisterde hij? Nee, hij wist het beter. Nou kon hij de vruchten plukken van zijn eigenwijsheid.

‘Een scheiding hoort niet, daar trouw je niet voor,’ vond haar moeder bestraffend.

Reiny stemde ermee in. Natuurlijk niet, maar als het nou toch niet ging en er was altijd ruzie en narigheid? Dan kon je toch beter uit elkaar gaan? Had Theo vorige maand niet geschreven dat hij erover dacht om bij de koopvaardij aan te monsteren? Hij was al tijden werkloos en zat diep in de schulden. Tonny kon niet met geld omgaan, zei hij in een brief aan Fenna. Daar keek niemand van op. Dat wist de hele omgeving al lang voor de trouwdag, alleen Theo niet.

Hij kon een baan op een schip krijgen, dat